

“Νόστος” μπροστά στις βουβές εκκλησιές...

Γράφει ο Θανάσης Κ.

Να **ξεφύγουμε** λίγο από την πανδημία και τις έννοιες της, μέρες που είναι τώρα... Για να πω την αλήθεια, έχω χρόνια να πάω στην Εκκλησία!

Κάθε χρόνο λέω να πάω, τουλάχιστον στους Χαιρετισμούς, να ακούσω τον **Ακάθιστο Ύμνο**. Ή τουλάχιστον, την Μεγάλη Πέμπτη το βράδυ, να ακούσω το **“Σήμεραν Κρεμάται από ξύλου”**. Ή έστω την Μεγάλη Παρασκευή το απόγευμα, για τα **εγκώμια**, την κορυφαία ίσως στιγμή – και την πιο δραματική – της Χριστιανικής υμνολογίας.

Κάθε χρόνο το λέω, κάθε χρόνο **δεν** τα καταφέρνω κι **ανανεώνω** την υπόσχεση για την επόμενη χρονιά. Που πάλι **δεν** την τηρώ. Φέτος και να θέλω, **δεν** μπορώ. **Οι Εκκλησιές είναι βουβές...** Κι αυτή η αίσθηση του **κενού** με έβαλε σε σκέψεις.

* Ο νους μου ταξίδεψε, πριν απ’ όλα – λόγω και της ημέρας – στην **Κασσιανή**.

Μια αρχοντοπούλα που πήγε μαζί με άλλες όμορφες και ξακουστές κοπέλες της εποχής της (821 ή 830 μ.Χ) σε... “καλλιστεία”, για να διαλέξει νύφη ο τότε νεαρός Αυτοκράτορας της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ο **Θεόφιλος**.

Όλες πανώριες, αλλά ανάμεσά τους η Κασσιανή (κατά κόσμον Εικασία) **έλαμπε** “σαν τον ήλιο ανάμεσα στ’ αστέρια τ’ Ουρανού”.

Θαμπωμένος ο Θεόφιλος, στάθηκε μπροστά της κρατώντας το χρυσό μήλο που θα της έδινε, σύμβολο της εύνοιας της – και των αρραβώνων τους.

Αλλά πριν της το δώσει της είπε:

–**Εκ γυναικός ερρύει τα φαύλα.** Δηλαδή από γυναίκα πηγάζει **κάθε κακό!** Εννοώντας την Εύα και το Προπατορικό Αμάρτημα. Η Κασσιανή **δεν** έσκυψε το κεφάλι βουβή, χαμογέλασε και του απάντησε **στα ίσα!** — **Αλλά και εκ γυναικός πηγάζει τα κρείττω...** Δηλαδή κι από τη γυναίκα γεννούνται **τα μέγιστα.** Εννοώντας την Παναγία που γέννησε το Χριστό...

Ο Θεόφιλος έμεινε αποσβολωμένος από το Πνεύμα της κοπέλας (πέρα από τν ομορφιά της), αλλά ένωσε και **θιγμένος.** Δεν της έδωσε το χρυσό μήλο, παρά επέλεξε μian **άλλη** αρχοντοπούλα, την Θεοδώρα, που έκανε βασίλισσα του.

Και ο Θεόφιλος και ο Κασσιανή **σημαδεύτηκαν για πάντα** από εκείνη τη μοιραία στιγμή.

Ο Θεόφιλος **δεν έπαψε ποτέ να την σκέφτεται.** Την αναζήτησε και τη βρήκε. Αλλά η Κασσιανή ήταν ήδη **σε μοναστήρι.** Όπου, όμως, **δεν** έπαψε να τον σκέφτεται.

Αυτή, η μόνη **“αμαρτία”** της! Κι αυτήν αναδεικνύει στον γνωστό ύμνο της.

Η “εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή”, έμεινε σε όλη της ζωή της παρθένα!

“Αμαρτία” της Κασσιανής υπήρξε η Αξιοπρέπειά της!

Το ότι **δεν έσκυψε** υπάκουα το κεφάλι, αλλά έδωσε την απάντηση στην **προσβολή** που συνόδευε την... **μεγίστη τιμή** και **“ευεργεσία”** του Αυτοκράτορα!

Θυσίασε το ανώτατο αξίωμα και τη δόξα, για την Αξιοπρέπειά της. Πόνεσε πολύ που δεν κατάφερε να τον βγάλει από το μυαλό της, αλλά **ποτέ δεν μετάνιωσε** που κράτησε ελεύθερο το **Πνεύμα της.** Αυτό σημαίνει **Αξιοπρέπεια.** Και η “αμαρτία” αυτή της Κασσιανής **τιμήθηκε και υμνείται** έκτοτε ως **μεγίστη Αρετή.** (Κι όχι μόνο για τις γυναίκες, εδώ που τα λέμε)...

* Άλλη σκέψη, αντίστοιχη, από τους στίχους 210-230 από τη Ραψωδία Ε της **Οδύσσειας.**

Ο νεράϊδα **Καλυψώ** κρατά ήδη οκτώ χρόνια τον **Οδυσσέα** στο νησί της. Τον απολαμβάνει ως ερωτικό σύντροφο, αλλά **δεν** κατάφερε να τον

“ξελογιασει”. Αυτός έχει συνεχώς στο μυαλό του την **επιστροφή στην Ιθάκη** του (και στην Πηνελόπη του)

Όσπου οι Θεοί του Ολύμπου παραγγέλνουν στην Καλυψώ, με αγγελιοφόρο τον Ερμή, να αφήσει τον Οδυσσέα ελεύθερο να φύγει.

Εκείνη δεν μπορεί να κάνει αλλιώς, αλλά πριν του αναγγείλει ότι μπορεί να φύγει από το νησί της, **του δίνει την επιλογή:**

Να του προσφέρει **Νέκταρ** και **Αμβροσία**. Και να τον κάνει **Αθάνατο!** Να μείνει **με τη θέλησή του**, κοντά της για πάντα...

Και για να τον δελεάσει του λέει: πώς η ίδια είναι **αναμφίβολα ομορφότερη** από την Πηνελόπη...

**“μήτε ταιριάζει κι όλας,
να παραβγαίνουν οι θνητές με τις θεές στα κάλλη”!**
(μετάφραση Σίδερη).

Ο Οδυσσέας χωρίς να το σκεφτεί **απορρίπτει** την προσφορά της! Και **δεν σκιάζεται** ούτε από τις προειδοποιήσεις της Καλυψώς, ότι μέχρι να φτάσει τον περιμένουν **πολλά δεινά...** Παραδέχεται πως **καμιά θνητή** – ούτε η Πηνελόπη – μπορεί να συγκριθεί με τη θεϊκή ομορφιά της Καλυψώς. Αλλά της το ξεκόβει:

“Θνητή είναι εκείνη, μα θεά κι αγέραστη είσαι ατή σου.

**Μα κι έτσι πάντα λαχταρώ να φτάσω στην Πατρίδα
και να τη δουν τα μάτια μου, του γυρισμού τη μέρα”**

[Το να αφήσει σύξυλη την... **“θεϊκή κουκλάρα”**, για να πάει πίσω στην **θνητή** γυναίκα του, το λένε και Έρωτα! Μόνον ένας “Οδυσσέας” είναι **άξιος να ερωτευθεί...**]

Κι όσον αφορά τις προειδοποιήσεις της Καλυψώς για τις δυσκολίες που τον περιμένουν, ούτε που τις υπολογίζει:

“Κι αν ίσως πάλι αθάνατος κανένας με τσακίσει... κι αυτό θα το βαστάξω.

... Κι είναι πολλά που πέρασα, πολλά έχω τραβηγμένα...

Κι αυτό μες τα άλλα, ας έλθει”

Δεν κρατιέται ο Οδυσσέας!

Ούτε τα **χρυσά δεσμά** – τα **“κάλλη”** της Καλυψώς – τον συγκρατούν πια. Ούτε οι φόβοι από τους κινδύνους που θα βρει μπροστά του. Δεν **“θεώθηκε”** τρώγοντας Αμβροσία και πίνοντας Νέκταρ στην αγκαλιά της Καλυψώς.

Θεώθηκε – κι έμεινε **ακατάλυτο σύμβολο** στην Παγκόσμια Ιστορία του Πολιτισμού – γυρίζοντας στην θνητή του γυναίκα! Και επιμένοντας

σ' αυτό που **ποθούσε η καρδιά του** περισσότερο: Να επιστρέψει στην **“Ιθάκη”** του. Ως άνθρωπος πέθανε. Ως **σύμβολο** έμεινε **Αθάνατος!**

* Κι ύστερα πάει ο νους, σε μια σειρά από άλλα **διλήμματα** και δύσκολες **επιλογές**.

Ο Τιτάνας **Προμηθέας** παρακούει την θεϊκή εντολή του Δία και δίνει στους ανθρώπους το **“Φώς της Γνώσης”!** Κι ο Δίας τον τιμωρεί με το **αιώνιο μαρτύριο**: τον αλυσοδένει στην κορυφή του Καυκάσου, όπου ένα όρνιο έρχεται κάθε τόσο και του τρώει το συκώτι! Αλλά εκείνος δεν πεθαίνει γιατί είναι Αθάνατος...

Περίεργη παραλληλία αλλά κυρίως **αντιστροφή** από τον αντίστοιχο μύθο της Παλαιάς Διαθήκης.

–Εκεί ήταν ο **υπέρτατος Δαίμονας** που έδωσε στους πρωτόπλαστους ανθρώπους τον **“Καρπό της Γνώσης”**. Εδώ είναι ένας **τραγικός Θεός**, ο Προμηθέας.

–Εκεί ο Διάβολος το έκανε για να **διαφθείρει** τον άνθρωπο – το υπέρτατο δημιούργημα του Θεού. Η Γνώση ως **πηγή διαφθοράς**.

–Εδώ ο Προμηθέας, το κάνει από **αγάπη** για τους ανθρώπους. Η γνώση ως **Λύτρωση** και **Θέωση**...

* Στη σκηνή μπαίνει τελικά και ο Ηρακλής. Ένας **γιός Θεού** και ανθρώπων. Ουσιαστικά **“Θεάνθρωπος”**. Στον οποίο ο πατέρας του, ο Δίας δίνει την επιλογή: Να **διαλέξει** ανάμεσα στο Δρόμο της **Αρετής** και το Δρόμο της **Κακίας**. Ο Ηρακλής βλέπει τι τον περιμένει σε κάθε επιλογή του.

–Από την μια ατέλειωτες **ηδονές χωρίς Νόημα**.

–Κι από την άλλη, **Νόημα** ζωής, αλλά και πολλές δοκιμασίες.

Τελικά διαλέγει το δύσκολο δρόμο της **Αρετής**. Κι έτσι Θεώνεται. Ο Ηρακλής γίνεται ο **πρώτος Ελεύθερος Άνθρωπος** γιατί επέλεξε μόνος του της **Αρετή**. Και η επιλογή του παίρνει όνομα: Ανθρώπινη **Ελευθερία**, ως συνειδητή και **ενάρετη επιλογή**.

* Τελικά ο Ηρακλής **ασκεί** την Ελευθερία του... **παρακούοντας** τον πατέρα του! Πηγαίνει στον Καύκασο και ελευθερώνει τον Προμηθέα από το αιώνιο μαρτύριό του. Κι ο Δίας αντί να οργιστεί, τον **συγχωρεί!** Γιατί **υποκλίνεται και ο Θεός** του Ολύμπου, μπροστά στην **ενάρετη ελευθερία** του γιού του!

* Τέλος μια ακόμα **δραματική επιλογή** με επίκεντρο ξανά ένα **γυναικείο Πρόσωπο**. Την **Αντιγόνη**. Στην ομώνυμη τραγωδία του Σοφοκλή.

–Ο ένας αδελφός της, ο **Πολυνεΐκης**, σκοτώθηκε έξω από τα τείχη της πόλης τους, της Θήβας, όπου ήλθε μαζί με τους “**εχθρούς**” της, για να την καταλάβει.

–Ο άλλος αδελφός της, ο **Ετεοκλής**, σκοτώθηκε κι αυτός μπροστά στα τείχη της Θήβας, αλλά αυτός **υπερασπιζόμενος** την πόλη τους. Ο νέος Βασιλιάς, ο θείος της Αντιγόνης Κρέοντας διατάσσει να θαφτεί με **μεγάλες τιμές ο “ήρωας” Ετεοκλής**, αλλά να παραμείνει **άταφος ο Πολυνεΐκης** – να σκυλεύσουν τα όρνια το άψυχο σώμα του. Απαγορεύει μάλιστα σε όλους να θάψουν τον Πολυνεΐκη.

Η Αντιγόνη αποφασίζει να τιμήσει τον νεκρό αδελφό της και να θάψει το σώμα του Πολυνεΐκη. Ο Βασιλιάς-θείος της την **προειδοποιεί** να μη το κάνει και την απειλεί ότι θα την **σκοτώσει**, αν το προσπαθήσει. Η αδελφή της Ισμήνη επίσης προσπαθεί να της **συνετίσει**. Ο αρραβωνιαστικός της **Αΐμωνας** – γιός του Κρέοντα – κι αυτός την εκλιπαρεί να μην αψηφήσει τις διαταγές του βασιλιά.

Η τραγική Αντιγόνη έχει να διαλέξει ανάμεσα σε αυτό που της υπαγορεύει η **φωνή της συνείδησής** της και εκείνο που επιβάλλει ο **Νόμος της Βασιλιάς**.

Ανάμεσα στο “**Ηθικό**”, όπως το καταλάβαινε η ίδια και το “**Νόμιμο**”, όπως το υπαγόρευε ο άρχοντας της πόλης... Στην πραγματικότητα η επιλογή της είναι **να ζήσει ντροπιασμένη** ή να **πεθάνει υπερήφανη**.

Διαλέγει τη φωνή της συνείδησής της! Ο Κρέοντας τη θάβει ζωντανή σε ένα σπήλαιο, όπου η ίδια αυτοκτονεί. Και ο Κρέοντας χάνει τελικά: και το γιό του, τον Αΐμονα που αυτοκτονεί όταν μαθαίνει το θάνατο της αγαπημένης του, αλλά και τη γυναίκα του Ευρυδίκη, που αυτοκτονεί όταν μαθαίνει το θάνατο του γιού τους...

Όλα αυτά είναι **ελεύθερες** επιλογές, **τραγικές** επιλογές, επιλογές που εξυψώνουν, αλλά και έχουν **βαρύτατο κόστος**. Όπως **όλα όσα έχουν Νόημα στη ζωή...**

–Στην “αυθάδη” απάντηση της Κασσιανής, εξαγιάζεται η **Αρετή της Αξιοπρέπειας**.

–Στην επιλογή του Προμηθέα να παρακούσει τις εντολές του Δία, ανυψώνεται ένας **ανθρωποκεντρικός** κόσμος (υπέρτατη η **αγάπη** για τον Άνθρωπο) κι η ίδια η **Γνώση** – όχι ως “αμαρτία”, αλλά ως **Λύτρωση**.

–Στην επιλογή του Ηρακλή να διαλέξει το δύσκολο δρόμο, θεώνεται η **Ανθρώπινη Ελευθερία**, ως δύσκολη “**άθληση Αρετής**”.

–Στην επιλογή της Αντιγόνης, θεώνεται η ενσυνείδητη – **ηθική – επιλογή** πάνω από τους τυραννικούς νόμους. Και θεμελιώνεται έτσι η έννοια του **“Πολίτη”**.

–Ο Οδυσσέας είναι ο πρώτος **“αρχετυπικός Έλληνας”** που μηχανεύεται τα πάντα, παλεύει με Θεούς και δαίμονες και περνά τα πάνδεινα με μοναδικό κίνητρο το **“Νόστο”** του: να επιστρέψει στην **“Ιθάκη”** του! Που δεν είναι πάντα γεωγραφικά προσδιορισμένη και δεν είναι μόνο η **“γενέτειρά”** του, είναι και η Οικογένειά του είναι η **“εξόντωση των μνηστήρων”** που τον βαραίνει ως **“ανεξόφλητο γραμμάτιο”**. Η Πηνελόπη και ο Τηλέμαχος είναι αναπόσπαστες πλευρές της **“Ιθάκης”** πάντα...

–Ο Ηρακλής συμβολίζει τον **πρώτο Ελεύθερα άνθρωπο**, που κατακτά την ελευθερία του καθημερινά ως **“ενάρετη επιλογή”**.

–Και η Αντιγόνη συμβολίζει τον πρώτο **Ελεύθερο πολίτη!** Που γεννιέται ως **“υπόσταση”** όταν η **ίδια πεθαίνει ως πρόσωπο** – γιατί διάλεξε **συνειδητά** το σωστό κόντρα στις τυραννικές εντολές.

Όλα αυτά δεν είναι **“ιστοριούλες”** και **“παραμυθάκια”**. Είναι **σύμβολα Πολιτισμού** και **παρακαταθήκες Πολιτισμού**. Άλλα είναι και θρησκευτικά σύμβολα σήμερα. Άλλα ήταν θρησκευτικά σύμβολα σε άλλες εποχές. Όλα όμως είναι **“ιερά”!** Όχι γιατί τα επέβαλε κάποιος Θεός... Αλλά γιατί είναι **“υπερβατικά”** (όχι μεταφυσικά).

Είναι **“ιερά”** γιατί άντεξαν στο χρόνο και άνθισαν μέσα στους αιώνες, και δημιούργησαν **ανθρωπολογικά πρότυπα** και **συναισθήματα** και σκέψεις και **διλήμματα** και απελευθέρωσαν **επιλογές**, που **υπερβαίνουν** τα στενά χρονικά πλαίσια κάθε εποχής και κάθε κοινωνίας...

Κι είναι ακόμα **“ιερά”**, γιατί **γαλούχησαν εκατοντάδες γενιές**, άντεξαν στο χρόνο καθόρισαν ποιοί είμαστε. Και το καθόρισαν με ένα **τραγικό** τρόπο: Όσο τα κρατάμε ζωντανά, είμαστε **ακατάβλητοι**. Όταν τα ξεχνάμε, **χανόμαστε**... Κι όταν τα ξαναθυμηθούμε, **ξαναγεννιόμαστε!**

Είναι οι Ρίζες και ο Πολιτισμός μας που έχουν πια **Παγκόσμια** απήχηση – έχουν προσλάβει **Οικουμενικές** διαστάσεις, αλλά εδώ γεννήθηκαν κι εμάς καθόρισαν περισσότερο από κάθε άλλο.

Βαρύ φορτίο κληρονομιάς, να κουβαλάμε... Και ανυπολόγιστος **Θησαυρός**, που συχνά **δεν** εκτιμάμε και κάποτε **δεν** φαινόμαστε αντάξιόι του. Αλλά είναι **μέσα μας**. Και **δεν** ξεριζώνεται... **Με τίποτα!**

ΥΓ. Ελπίζω του χρόνου να συναντηθούμε σε κάποιες κατασκευτικές Λειτουργίες, να κερδίσουμε **όσα χάσαμε** φέτος. Κι όσα είχαμε **ξεχάσει** τα προηγούμενα χρόνια – και φέτος ίσως, **εκτιμήσουμε** περισσότερο.

Καλό Μεγαλοβδόμαδο. Έστω και με τις Εκκλησίες βουβές.

Πηγή : <https://www.antibaro.gr/article/>